

Utrikesutskottets yttrande

1992/93:UU6y

Yttrande över regeringens proposition

1992/93:179 om åtgärder mot klimatpåverkan
m.m.

1992/93
UU6y

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har genom beslut den 1 april 1993 berett utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1992/93:179 om åtgärder mot klimatpåverkan m.m. jämte följdmotioner i de delar utrikesutskottets beredningsområde berörs.

Under förutsättning av jordbruksutskottets medgivande överlämnar utrikesutskottet tillsammans med föreliggande yttrande jämväl motionerna 1992/93:U237, U243, U603 yrkande 2, U645 yrkande 3 och U656 yrkandena 8, 12 och 13.

Utskottet yttrar sig i det följande över

dels propositionen såvitt avser bilaga 1 från Miljö- och naturresursdepartementet samt bilaga 4 från Näringsdepartementet avsnittet 2. Svenska insatser i bl.a. Baltikum och Östeuropa för energieffektivisering och förnybara energislag

dels motioner som väckts med anledning av proposition 1992/93:179,

1992/93:Jo86 av Margareta Winberg m.fl. (s) yrkandena 10 och 11

1992/93:Jo91 av Holger Gustafsson m.fl. (kds) yrkande 1

1992/93:Jo92 av Kenneth Lantz (kds) yrkande 2

dels motioner som väckts med anledning av proposition 1992/93:100 bilaga 4,

1992/93:U237 av Hugo Bergdahl (fp)

1992/93:U243 av Birgitta Dahl (s)

1992/93:U603 av Bengt Hurtig (v) yrkande 2

1992/93:U645 av Bertil Måbrink (v) yrkande 3

1992/93:U656 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd) yrkandena 8, 12 och 13.

Propositionen

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner den ramkonvention om klimatförändringar som undertecknades under Förenta nationernas kongress om miljö och utveckling i Rio de Janeiro år 1992. I propositionen redovisas också förslag till fortsatta åtgärder inom kli-

matområdet. Förslagen läggs fram från fyra departement, nämligen Miljö- och naturresursdepartementet samt Kommunikations-, Jordbruks- och Näringsdepartementen.

I klimatkonventionen förpliktar sig parterna att uppnå vissa generellt formulerade mål, nämligen att minska utsläppen av växthusgaser, att öka upptagen av sådana gaser i sänkor och att underlätta ekosystemens successiva anpassning till klimatförändring. Konventionen är uppbyggd på ett processororienterat sätt med bestämmelser om kontinuerlig uppföljning i form av rapportering från parterna och granskning av nationella program och planer. Detta gör det också möjligt för parterna att gå vidare inom konventionens ram genom att ytterligare förstärka och kvantifiera sina åtaganden i ljuset av nya mätdata och vetenskapliga forskningsrön om klimatutvecklingen och sambanden mellan klimatförändring och växthusgaser.

Konventionens parter är uppdelade i två länderkategorier, utvecklade industriländer och utvecklingsländer. Staterna i det tidigare Östeuropa räknas till industriländerna, men det noteras att de befinner sig i ett övergångsskede.

De förslag som läggs fram från Miljö- och naturresursdepartementet (bil. 1 till propositionen) innebär i huvudsak följande.

Ändringarna i Montrealprotokollet om ämnen som bryter ned ozonskiktet överlämnas till riksdagen för godkännande. För budgetåret 1993/94 föreslås dels att 5 miljoner kronor anvisas för klimatrelaterad information och utbildning m.m., dels att 5 miljoner kronor anvisas för det bilaterala samarbetet om kunskapsuppbyggnad och förvaltningsstöd i Central- och Östeuropa, dels att 1,5 miljoner kronor anvisas för att utarbeta en vision för Östersjöområdet, dels att 12 miljoner kronor anvisas för fortsatt strålskyddssamarbete med de baltiska staterna och Ryssland, dels att 105,5 miljoner kronor anvisas för i första hand multilaterala miljö- och kärnsäkerhetsprogram i Östersjöområdet.

Miljöministern framhåller att Sverige bör använda möjligheterna att samverka med andra länder på det sätt som klimatkonventionen öppnat möjlighet för. För svensk del är, säger han, en sådan samverkan också angelägen med tanke på att åtgärder i energisystemen i framför allt Östeuropa är nödvändiga för att minska nedfallet av försurande luftföroreningar från dessa länder.

I propositionen aviseras att en särskild utredare inom kort kommer att tillkallas för att närmare belysa möjligheterna till gemensamt genomförande och redovisa förslag om formerna för ett framtida samarbete med andra länder i klimatpolitiken.

I fråga om det nordiska samarbetet har inom Nordiska ministerrådet ett stort antal projekt beröringspunkter till klimatområdet. Miljöministern anser att det är angeläget att samordna nordiska insatser t.ex. när det gäller att bedöma framtida klimatförändringars effekter på klimatet i våra länder. Det hittillsvarande nordiska elsamarbetet inom Nordel har haft stor betydelse för vår gemensamma elförsörjning.

Miljöministern anser att det är angeläget att studera hur vi i det framtida nordiska elsamarbetet kan ta till vara fördelar med bl.a. ett

optimalt utnyttjande av de sammantagna nordiska elproduktionsresurserna, främst vattenkraften. En sådan gemensam nordisk studie har redan föreslagits inom Nordiska rådet.

De svenska insatserna inom *kärnsäkerhets- och strålskyddssamarbetet* med de baltiska staterna och Ryssland koncentreras främst på förbättrad säkerhet vid kärnkraftverken i vårt närområde samt på stöd till de nationella tillsyns- och kontrollorganen i de baltiska staterna samt Ryssland, Ukraina och Kazakstan. De bilaterala kärnsäkerhetsprogrammen koordineras genom samarbete inom G-24 där Sverige medverkar. Denna koordinering avser i huvudsak projekt med anknytning till säkerhetshöjande insatser i kärnkraftverk och behandlar således inte strålskyddssamarbete i ett miljö- och hälsoperspektiv som inte är direkt kopplat till säkerhetsförhållandena i de östeuropeiska kärnkraftverken och de därmed sammanhängande riskbedömningarna av en kärnkraftsolycka.

De svenska projekten inom kärnsäkerhets- och strålskyddssamarbetet administreras och samordnas av Statens kärnkraftinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI).

Förutom medverkan i direkt kärnsäkerhetsrelaterade projekt har SSI även inlett samarbete med de baltiska staterna och Ryssland kring bl.a. omhändertagande och deponering av förbrukade strålkällor och radioaktivt avfall från industrier och sjukhus.

Inom ramen för Östersjörådets arbete med bl.a. kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor har behovet av samarbete kring Sillamäedammen och omhändertagande och slutförvaring av vissa strålkällor understrukits.

I Näringsdepartementets bilaga (bil. 4 till propositionen) framhålls beträffande energipolitiken och klimatkonventionen att de verkningar som utsläpp av klimatpåverkande gaser befaras ge upphov till är oberoende av var utsläppen äger rum. Kostnaderna för att begränsa utsläppen är dock mycket varierande och i hög grad beroende av var begränsningarna genomförs.

De klimatpolitiska åtgärderna på energiområdet måste utgå från högt ställda krav på kostnadseffektivitet. Rangordningen mellan åtgärderna bör därför bestämmas av deras effekt för att minska klimatpåverkan i förhållande till kostnaden.

Koldioxidutsläppen i det svenska energisystemet har halverats under de senaste tjugo åren som en följd av långtgående energieffektivisering och en övergång från fossila bränslen till andra energikällor.

Kostnaderna för ytterligare utsläpps begränsningar i Sverige är höga jämfört med kostnaderna i bl.a. de östeuropeiska länderna, vilka kännetecknas av avsevärt lägre energieffektivitet och större andel fossila bränslen i energibalansen. De svenska klimatpolitiska insatserna inom energiområdet skall därför koncentreras till två områden: i Sverige forskning, utveckling och demonstration av energieffektiv teknik och teknik för att utnyttja förnybara energikällor, samt i Baltikum, Polen och övriga Östeuropa energieffektivisering och övergång till förnybara energikällor.

Enligt en i propositionen redovisad rapport från Förenta nationernas ekonomiska kommissions för Europa (ECE) kommitté för energi-

frågor om energiförsörjningsläget och möjligheter till energihushållning inom Väst- och Östeuropa minskade energiåtgången per BNP-enhet med drygt 20 % i marknadsekonomierna i väst under perioden 1973–1988, medan den ökade under samma period med ca 10 % i Östeuropa och dåvarande Sovjetunionen. Den specifika energiförbrukningen i Östeuropa är i dag dubbelt så hög som i Västeuropa och i OSS-länderna tre gånger högre. Detta beror bl.a. på att den tunga industrin svarar för en mycket stor del av industriproduktionen i dessa länder. Dessutom är energisystemen ineffektiva och dåligt underhållna och drivna.

I propositionen föreslås att ett program utformas med syfte att bidra till främst energieffektiviseringsåtgärder och ökat utnyttjande av förnybara energislag i Baltikum och Östeuropa. Även insatser i utvecklingsländerna skall kunna finansieras inom ramen för programmet. Insatserna skall pågå under en längre tid. För budgetåret 1993/94 anvisas 95 miljoner kronor under ett nytt anslag benämnt Åtgärder för energieffektiviseringar m.m. i bl.a. Östeuropa och Baltikum. Ansvar för hantering av stödet föreslås i propositionen ges NUTEK.

I Kommunikationsdepartementets bilaga (bil. 2 till propositionen) föreslås att 15 miljoner kronor skall avsättas för svenska stödinsatser i Östersjöländerna som förbereds inom ramen för det pågående samarbetet om trafik och miljö i Östersjöregionen.

Miljö- och kärnsäkerhetsåtgärder i Baltikum, Ryssland och Östeuropa m.m.

Motionerna

I motion U237 (fp) erinras om den risk för hela Nordkalotten som kärnkraftverket på Kolahalvön utgör genom dumpningar bl.a. av kärnavfall.

Sverige bör tillsammans med övriga nordiska länder, framför allt Norge och Finland, initiera ett utökat samarbete inom kärnsäkerhetsområdet för att på lång sikt bistå Ryssland med att skapa en hållbar och miljövänlig energiproduktion. Vidare bör, anser motionären, möjligheterna till framtida energiöverföring från de nordiska länderna till Ryssland och Kolahalvön utredas.

I motion U243 (s) föreslås en rad åtgärder för att öka kärnsäkerheten och skydda miljön på Kolahalvön och kring Östersjön. Motionären redovisar de uttalanden och program som tagits bl.a. vid ESK-mötet i Helsingfors 1992, vid Nordiska rådets session i november 1992 och det pågående arbetet inom IAEA med att utarbeta en global konvention om atomsäkerhet och avfallshantering. Motionären anför att det är mycket angeläget att redan nu, parallellt med insatser för att omedelbart minska riskerna i de anläggningar som är i bruk, undersöka olika möjligheter att bygga upp nya energisystem, inkl. ersättningsanläggningar till dem, som i dag utgör ett stort hot mot hälsa och miljö. Självfallet kräver en sådan insats ekonomiskt och tekniskt stöd utifrån.

Särskilt viktigt är det att ta fram förslag till anläggningar som kan ersätta dem som man nu tvingas hålla i drift trots stora risker.

I motionen föreslås även att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatta nordiska ansträngningar för att få till stånd bindande internationella avtal och strikt kontroll av all kärnteknisk verksamhet, såväl civil som militär.

Motionären redogör ingående för behandlingen inom Nordiska rådets miljöutskott av ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag med i allt väsentligt likartat syfte som det här aktuella.

Enligt motion U656 (nyd) yrkande 8 bör en parlamentarisk observationsgrupp tillsättas för att öka kontrollen av de svenska miljöinvesteringarna i Östersjöområdet.

I motion U603 (v) yrkande 2 föreslås åtgärder för att stärka miljösamarbetet i Barentsregionen.

I motion Jo86 (s) uttalas oro för att de 500 miljoner kronor som riksdagen våren 1992 anslag till satsningar i Östeuropa plottas bort på en rad olika anslag. Motionärerna anser att den nuvarande spridningen av de anslagna medlen på en rad åtgärder medför att de totalt sett får mindre effekt. Vidare hävdar de att av den totala ramen om 500 miljoner kronor har regeringen endast redovisat hur 338 miljoner kronor har använts. Riksdagen bör därför kräva att regeringen lämnar en total redovisning för hur de anslagna medlen har använts (yrkande 10).

Enligt motionen (yrkande 11) behövs det en betydligt mera sammanhållen strategi om den svenska insatsen i Östeuropa skall få någon mätbar effekt. I motionen anförts bl.a. följande. Det långsiktiga miljö- och energisamarbetet måste i början utformas som ett stöd. Men snarast bör det kommersiella inslaget öka, och genom att kombinera stödet med svenska arbetsmarknadspolitiska behov bör det vara möjligt att få ut mer än stödsatserna. En del av insatserna kan omvandlas till svenska industrisatsningar och därigenom skapa sysselsättning.

Bakgrund

Riksdagen anslag våren 1990 en miljard kronor för insatser i Central- och Östeuropa för treårsperioden 1990/91—1992/93 (prop. 1989/90:100 bil. 4, bet. UU15, rskr. 223).

Våren 1992 beslöt riksdagen om inrättande av ett nytt anslag gällande Samarbete med Central- och Östeuropa och anvisade ett reservationsanslag för budgetåret 1992/93 på 994 500 000 kr. Vidare lämnade riksdagen regeringen ett bemyndigande att under budgetåret 1992/93 få göra utfästelser intill ett belopp på högst 2,9 miljarder kronor (prop. 1991/92:100 bil. 4, bet. 1991/92:UU16, rskr. 210).

I kompletteringspropositionen våren 1992 (prop. 1991/92:150) angavs att ett belopp om 500 miljoner kronor per år skulle användas till energieffektivisering, förnybara energikällor och vissa miljöåtgärder

inom Östersjöområdet. Detta resursutrymme, som skapades i anslutning till omläggningen av energibeskattningen, är ett viktigt inslag i Sveriges klimatstrategi.

Hösten 1992 beslöt riksdagen på förslag i proposition 1992/93:99 om bidrag till uppbyggnaden av ett miljöanpassat energisystem i de baltiska staterna och om ett åtgärdsprogram för Östersjöområdet. Förslagen syftade till att göra det möjligt att påbörja nödvändiga miljöinsatser. Riksdagens beslut innebär att anslaget Bidrag till miljöarbete förstärktes med sammanlagt 186,9 miljoner kronor, varav 43,1 miljoner kronor anvisades för multilaterala insatser inom miljö- och kärnsäkerhetsarbetet i Östersjöregionen (prop. 1992/93:99, bet. Jo11, rskr. 243).

Huvudansvaret för fördelningen av det svenska biståndet till östländerna, däribland Baltikum, har Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete, BITS. SIDA ger stöd till enskilda organisationers samarbete med länderna i Baltikum.

Frågor om projektet som rör forskning, högre utbildning, kultur och expertutbyte med dessa länder administreras av Svenska institutet.

Utskottet

I propositionen anges att en utgångspunkt för såväl det internationella som det svenska klimatarbetet har varit att begränsa klimatförändringarna till den nivå som naturen tål. Vissa nivåer för minskningen av de globala utsläppen av koldioxid inom en 50-årsperiod uppställs. Dessa nivåer bör, anförts det i propositionen, läggas till grund för den svenska klimatpolitiken. Vidare skall klimatpolitiken utformas på ett kostnads-effektivt sätt. Utgångspunkten för svensk del i det fortsatta arbetet med att begränsa globala klimatförändringar är enligt propositionen energiöverenskommelsen från år 1991 samt klimatkonventionens åtaganden.

Sammanfattningsvis bör svenska åtgärdsprogram utformas så att de i samklang med insatser i övriga industriländer inkl. länderna i Östeuropa bidrar till en kostnadseffektiv global strategi för att minska klimatpåverkan.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att stödåtgärder i Sveriges närområde, i första hand Baltikum och Östeuropa, ges hög prioritet.

Förslag som syftar till att komma till rätta med *miljöproblem i Baltikum, S:t Petersburgsområdet och i Barentsregionen* läggs fram i de under allmänna motionstiden 1993 väckta motionerna U237 (s), U243 (s) och U603 (v) yrkande 2.

Med anledning av de synpunkter och förslag som motionärerna för fram vill utskottet anföra följande.

Regeringen föreslår i proposition 1992/93:179 omfattande insatser i syfte att förbättra miljön i första hand i Sveriges närområde. Sammanfattningsvis innebär förslagen att 12 miljoner kronor anvisas för fortsatt samarbete inom de strålskyddsprojekt som inlett med de baltiska staterna och Ryssland och som inte direkt är kopplade till reaktorssäkerhetsfrågor. För insatser på kärnsäkerhetsområdet — framför allt för

förbättrad säkerhet vid kärnkraftverken i Central- och Östeuropa — föreslås att 105,5 miljoner kronor skall avsättas. Dessa medel kompletterar enligt propositionen de satsningar på bilateralt kärnsäkerhetsarbete som väntas ske med stöd av medel från Utrikesdepartementets huvudtitel. Vidare föreslås att 3,5 miljoner kronor skall anvisas för vissa utredningar bl.a. för utarbetande av en vision för Östersjöområdet.

För energieffektiviseringsåtgärder och för ökat utnyttjande av förnybara energislag i Baltikum och Östeuropa föreslås att 95 miljoner anvisas från Näringsdepartementets huvudtitel. Dessa medel bör användas till projekt för effektivisering i elproduktionsanläggningar, fjärrvärmeverk, distributionssystem och naturgassystem. Till en del bör insatserna även kunna avse konvertering av fossileldade värmepannor till biobränsleldade, om sådana åtgärder har ett högre miljövärde än en effektivisering.

I detta sammanhang kan nämnas att Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) för närvarande bedriver energiprojekt i de baltiska länderna med samma inriktning som de som förordas i propositionen. Världsbanken som har en sammanhållande roll i arbetet med att ta fram en regional energistrategi för de baltiska länderna förbereder liknande projekt. I propositionen framhålls att det är viktigt att de svenska insatserna koordineras med verksamheten inom de internationella institutionerna.

I EBRD har nyligen beslut fattats om upprättande av en multilateral fond i syfte att åtgärda omedelbara behov av insatser för förbättrad säkerhet vid kärnkraftverken i Central- och Östeuropa.

Inom Nordiska rådet har — som redovisas i motion U243 — förslag om kärnsäkerhet i nordområdena behandlats vid flera sammanträden i miljöutskottet. Vid Nordiska rådets session i mars 1993 uttalade miljöutskottet bl.a. följande.

Miljöutskottet konstaterar att det pågår en omfattande aktivitet för att öka kärnkraftssäkerheten i de nordliga områdena och det tidigare Sovjetunionen. Verksamhet pågår nu i många fora och den eftersträva- de koordineringen av västländernas biståndsinsatser inom ramen för G-24 skulle avsevärt förbättra möjligheterna att harmonisera verksamheten.

Med hänsyn till detta anser miljöutskottet att det inte i första hand är nödvändigt att utarbeta ett nytt internationellt bindande handlingsprogram, utan anbefaller att man fortsätter verksamheten på basen av det samarbete som redan etablerats. Miljöutskottet vill särskilt framhålla att det är av yttersta vikt att dessa frågor ges en hög prioritering inom det nordiska och internationella samarbetet.

Miljöutskottet har fått en ingående redovisning av hur arbetet fortgår med att kartlägga dumpat radioaktivt material i Ishavet och lagringen av detta farliga material i ankrade fartyg. Utskottet vill understryka vikten av att det etablerade samarbetet mellan Norge och Ryssland i dessa frågor genomförs med kraft.

Miljöutskottets betänkande antogs sedermera av Nordiska rådet.

Med anledning av förslaget i motion U243 om bindande internationella avtal rörande all kärnteknisk verksamhet vill utskottet erinra om att

de nordiska länderna vid flera tillfällen väckt förslag i bl.a. IAEA om att bindande internationella avtal skall ingås om kärnsäkerhet och avfallshantering vid såväl civil som militär verksamhet. Förslagen har hittills stött på motstånd från bl.a. kärnvapenstaterna. Vid en internationell konferens om atomsäkerhet hösten 1991 lade Sverige tillsammans med Finland och Norge fram förslag om att IAEA skall utarbeta en global konvention om atomsäkerhet och avfallshantering. En arbetsgrupp inom IAEA håller för närvarande på att utarbeta förslag till en sådan konvention. Arbetsgruppens konklusioner skall redovisas i sin helhet under 1993.

Nordiska rådets miljöutskott uttalade med anledning av det ovan nämnda medlemsförslaget att det enligt utskottets uppfattning är mycket viktigt att de nordiska länderna fortsätter att driva denna fråga.

Som utskottet redovisat i det föregående satsar Sverige avsevärda resurser på miljöinsatser inkl. kärnsäkerhet och strålskyddssamarbete i Baltikum och Östeuropa. Riksdagen beslöt hösten 1992 att för innevarande budgetår anvisa 108 miljoner kronor avsedda för uppbyggnad av ett eller flera reningsverk i Baltikum samt 43 miljoner kronor för kärnsäkerhets- och strålskyddssamarbete med de baltiska staterna och Ryssland (prop. 1992/93:99, bet. JoU11, rskr. 243).

Förslagen i proposition 1992/93:179 innebär att totalt 234 miljoner kronor skall avsättas för insatser i Central- och Östeuropa under budgetåret 1993/94.

Härtill kommer de insatser på miljöområdet som sker inom ramen för stödet för samarbete med länder i Central- och Östeuropa genom Utrikesdepartementets huvudtitel. För innevarande budgetår beräknas dessa medel uppgå till drygt 75 miljoner kronor.

I sitt betänkande 1992/93:UU16 framhöll utskottet att det är angeläget att regeringen såväl bilateralt som multilateralt fortsätter ansträngningarna att förbättra den svårt belastade miljön i Östeuropa och i synnerhet i Östersjöområdet. Enligt utskottets mening kommer värnandet om miljön i Sveriges närområde att växa till att bli en av huvuduppgifterna för vårt internationella samarbete under avsevärd tid framöver.

Enligt utskottets mening har motionärerna aktualiserat mycket viktiga frågor. Miljösituationen i Sveriges närområde är ägnad att inge oro. De kärnkraftverk som finns i Baltikum och Ryssland är behäftade med svagheter som måste åtgärdas omedelbart. Alternativ till dessa miljöfarliga anläggningar behöver också tas fram. I Barents hav har atomavfall dumpats. På Kolahalvön och i Arkhangelsk är atomdrivna skepp stationerade. Energisystemen i de baltiska staterna och Ryssland kännetecknas av stort slöseri och brister i alla led från utvinning och produktion till användning. Det är angeläget att åtgärder snarast vidtas för att åstadkomma effektivare användning av energi och ökat utnyttjande av förnybara energislag. Ett nytt mindre miljöfarligt och mer effektivt energisystem behövs. Som utskottet påpekade i sitt betänkande 1992/93:UU16 har värdefulla erfarenheter av miljövårdssamarbete redan vunnits genom insatser som gjorts eller pågår i de baltiska staterna och Polen. Det är naturligt att dessa erfarenheter utnyttjas i det

fortsatta arbetet och att berörda myndigheter nära samarbetar för att tillgängliga kunskaper och erfarenheter utnyttjas på ett effektivast möjliga sätt. Utskottet förutsätter vidare att regeringen fortsatt prioriterar arbetet med att tillsammans med övriga nordiska länder medverka till att bindande internationella avtal om den kärntekniska verksamheten kommer till stånd.

Med det ovan anförda anser utskottet att motionerna U237 (fp), U243 (s) och U603 (v) yrkande 2 kan besvaras.

Förslag som syftar till att samordna *arbetsmarknadspolitiska åtgärder med miljöåtgärder i Baltikum* förs fram i motionerna Jo86 (s) yrkande 11 och U656 (nyd) yrkandena 12 och 13. I propositionen framhålls att åtgärderna för att bygga upp ett miljöanpassat energisystem i Baltikum kommer att ha direkta tillväxtfrämjande effekter i mottagarländerna. Svenska insatser kan också bidra till att öppna nya och på sikt expansiva marknader för den teknik och det kunnande som har utvecklats i svensk industri som en följd av den pågående omställningen av det svenska energisystemet. Svenska företag bl.a. inom tillverkningsindustrin bör enligt propositionen ha mycket goda förutsättningar att spela en aktiv roll, varför insatserna bör kunna verka stimulerande för export av svenskt kunnande och svenska produkter.

Utskottet har också i sitt betänkande 1992/93:UU16 gjort bedömningen att de satsningar som bl.a. Swedecorp gör inom ramen för det nordiska samarbetet har förutsättningar att också positivt påverka sysselsättningsläget i Sverige. I det nämnda betänkandet har utskottet även behandlat förslag om att arbetslösa svenskar skall kunna erbjudas beredskapsarbete eller liknande i Baltikum och Polen. Utskottet framhöll att det för närvarande pågår en tvåårig försöksverksamhet med beredskapsarbete vid Länsarbetsnämnden i Malmöhus län. Vidare redovisade utskottet att regeringen undersöker möjligheterna att ytterligare komplettera biståndsinsatser med olika arbetsmarknadspolitiska insatser.

I betänkandet underströk utskottet att det är positivt om svenska biståndsinsatser kan bidra till att öka sysselsättningen i Sverige. Detta är dock inte biståndets syfte. Olika arbetsmarknadspolitiska insatser kan emellertid, anförde utskottet, ofta med fördel komplettera biståndssamarbetet.

Utskottet vidhåller denna synpunkt.

Med det anförda anser utskottet att motionerna Jo86 (s) yrkande 11 och U656 (nyd) yrkandena 12 och 13 kan besvaras.

Enligt motion Jo86 (s) yrkande 10 bör regeringen lämna en *redovisning* av hur åtgärder för en miljöanpassad energiförsörjning i Baltikum fortskrider samt hur de medel som anslagits för Östeuropasamarbetet har använts. Ett likartat syfte har förslaget i motion U656 (nyd) yrkande 8 om att en parlamentarisk observationsgrupp skall tillsättas för att öka kontrollen av miljöinvesteringarna i Östersjöområdet.

Av redogörelsen i det föregående framgår att medel till Östeuropasamarbetet på miljöområdet kommer att anvisas från flera huvudtitlar

— Utrikesdepartementets, Miljö- och naturresursdepartementets, Kommunikations- och Näringsdepartementens. Ansvar för genomförande av insatserna på olika områden åvilar en rad myndigheter — främst BITS, SIDA, Swedecorp, Statens kärnkraftinspektion, Statens strålskyddsinstitut, NUTEK och Svenska institutet.

Utskottet är medvetet om att Östeuropasamarbetet på miljöområdet i vid mening endast pågått under några år. Utskottet kan dock instämma i motionärernas synpunkt att det för närvarande är svårt att få en samlad bild av hur arbetet fortskrider. Det är därför enligt utskottets mening angeläget — inte minst med hänsyn till de stora resurser som satsas — att en samlad redovisning av de totala statliga satsningarna inom miljösamarbetet med Östeuropa lämnas till riksdagen. Utskottet utgår från att så kommer att ske.

Med det anförda anser utskottet att motionerna Jo86 (s) yrkande 10 och U656 (nyd) yrkande 8 kan besvaras.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet förslagen i propositionen i de delar som berör utrikesutskottets ansvarsområde.

Skogsbruk

Motionerna

Motion U645 (v) tar upp avverkningen av skogarna i Kambodja. Motionärerna åberopar en studie från UNDP enligt vilken skogsförstöringen redan hotar produktiviteten inom jordbruket och fisket. Kambodjas bästa skogar kan enligt motionen vara försvunna inom fem år. Motionärerna vill att riksdagen skall göra ett uttalande om behovet av åtgärder för att stoppa skogsskövlingen i Kambodja (yrkande 3).

I motion Jo91 (kds) erinras om att i-länderna i klimatkonventionen har åtagit sig att överföra ekonomiska och teknologiska resurser till u-länderna. Om inte i-länderna lever upp till sina åtaganden kan det enligt motionen få mycket allvarliga följder. Motionärerna vill därför att riksdagen skall göra ett uttalande om behovet av att i biståndspolitik i ökad utsträckning beakta nödvändigheten av att främja teknikutveckling, skogsplantering m.fl. åtgärder i u-länder för att motverka växthuseffekten (yrkande 1).

Enligt motion Jo92 (kds) yrkande 2 bör Sverige intensifiera det internationella arbetet för alternativ energiproduktion. Mindre förbränning av fossila bränslen och att skövlade skogar i u-länderna återbeskogas är oerhört viktigt, anser motionären.

Med anledning av motionärernas förslag vill utskottet anföra följande.

Vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i juni 1992 antogs tre grundläggande texter, nämligen Riodeklarationen om miljö och utveckling, Agenda 21 samt Skogsprinciperna. I det sistnämnda dokumentet ges grundläggande riktlinjer för ett hållbart utnyttjande av världens skogar. Skogens alla funktioner skall skyddas. Finansiella resurser och kunskaper skall ställas till förfogande för u-länder med stora skogstillgångar för att de skall kunna hindra skövling och övergå till ett långsiktigt hållbart skogsbruk. Handelspolitiska åtgärder på skogsområdet måste vara förenliga med internationella avtal.

I detta sammanhang vill utskottet peka på att SIDA inom ramen för särskilda miljöinsatser stöder projekt som gäller föryngring av skog, byskogmetodik och global skogsinventering. SIDA stöder också ett projekt som initierats av Världsbanken, UNDP, FAO och WRI – Tropical Forestry Action Plan. Ett huvudmål för detta projekt var inledningsvis att minska avskogningen. Ett annat viktigt mål är ett uthålligt utnyttjande av skogsresurser.

Utskottet vill understryka att insatser för att hindra skövling och underlätta övergång till ett långsiktigt hållbart skogsbruk bör vara en viktig del av svensk biståndspolitik. Enligt utskottets mening bör i detta sammanhang även uppmärksammas de problem på skogsområdet som finns i Östeuropa.

Med det anförda anser utskottet att motionerna U645 (v) yrkande 3, Jo91 (kds) yrkande 1 och Jo92 yrkande 2 kan besvaras.

Stockholm den 22 april 1993

På utrikesutskottets vägnar

Daniel Tarschys

I beslutet har deltagit: Daniel Tarschys (fp), Mats Hellström (s), Maj Britt Theorin (s), Inger Koch (m), Nils T Svensson (s), Margareta Viklund (kds), Lars Moquist (nyd), Viola Furubjelke (s), Karl-Göran Biörsmark (fp), Kristina Svensson (s), Göran Lennmarker (m), Berndt Ekholm (s), Peeter Luksep (m), Ingbritt Irhammar (c) och Eivor Husing (s).

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Bertil Måbrink (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande mening

Mats Hellström, Maj Britt Theorin, Nils T Svensson, Viola Furubjelke, Kristina Svensson, Berndt Ekholm och Eivor Husing (alla s) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet är medvetet om" och slutar med "kan besvaras." bort ha följande lydelse:

Som framgår härav är mängden ansvariga företrädare för staten anseelig. Detta bidrar enligt utskottets mening under nuvarande förhållanden till att skapa osäkerhet och bristande effektivitet, särskilt som oklara ansvarsförhållanden råder. Som framhålls i motion Jo86 (s) förstärks problemen på grund av bristande överblick och avsaknaden av en effektiv samordning. Detta är mycket olyckligt, eftersom ett sammanhållet program, i enlighet med motionen, är angeläget för en framgångsrik Östeuropapolitik.

Inom ramen för detta skall en miljöanpassad energiförsörjning och andra miljöåtgärder utvecklas och genomföras.

Liksom motionärerna ser utskottet med oro på att de medel, som anslogs av riksdagen till Östeuropasatsningen våren 1992, plottas bort på en rad olika anslag. Utväxlingen av anslagna medel blir sämre. En mer sammanhållen strategi för den svenska insatsen i Östeuropa och Baltikum är en nödvändig förutsättning för effektivitet. Denna måste bygga på internationell samverkan.

Inom ramen för en sådan strategi måste alternativ till nuvarande miljöfarliga energianläggningar tas fram, ett nytt miljöanpassat energisystem utvecklas och omfattande energieffektiviseringsåtgärder sätts in. Vi utgår ifrån att även om en mer sammanhållen och koncentrerad svensk insats blir mer kostnadseffektiv än regeringens, så måste insatserna framöver byggas ut och ytterligare medel anvisas.

Enligt utskottet motiverar de anförda skälen, precis som föreslås i motion Jo86 (s) yrkande 10, att regeringen snarast redovisar hur åtgärderna för en miljöanpassad energiförsörjning fortskrider samt redovisar hur de anslagna medlen till östeuropasamarbetet använts.

Dessa frågor berörs delvis med samma inriktning i motion U656 (nyd), men utskottet anser att frågan om en parlamentarisk observationsgrupp för närvarande inte är motiverad.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen hos regeringen begär en samlad redovisning av stödet till Östeuropa i enlighet med motion Jo86 (s) yrkande 10. Med detta anser utskottet att motion U656 (nyd) yrkande 8 kan anses besvarad.